sents algunes de les constants de la producció poètica aguiloniana com és ara la influència de la poesia popular o el tema de la mort.

Mas i Vives estudia en la seva introducció el paper d'intermediaris que tingueren en la publicació d'aquests poemes Tomàs Aguiló i Josep Maria Quadrado. Dedica a la qüestió una trentena de pàgines, esclaridores i ben documentades (complementàries d'altres estudis de Mas) que van molt més enllà d'explicarnos la intervenció concreta dels dos reputats escriptors en els poemes «inicials» d'Aguiló i ens il·lustren sobre aspectes de gran interès per a la història de la Renaixença. En aquest sentit, només cal recordar que tant Tomàs Aguiló (que, d'altra banda, mantingué unes relacions conflictives amb el seu cosí Marià) com Quadrado tingueren una actitud reticent davant del catalanisme literari, i que el seu deixeble Marià Aguiló acabaria convertit en un dels caps de brot del moviment.

Els *Poemes inicials* s'editen, com és habitual en la col·lecció en què apareixen, reproduïts dels originals sense cap modificació. El curador ja adverteix que, en alguns casos, l'ortografia «fa ballar els ulls», però que pel fet d'haver estat motiu de polèmica, «pot tenir un valor històric inqüestionable». Si bé és innegable aquest valor, no sabem fins a quin punt és aplicable a l'accentuació, que és l'aspecte en què, de veritat, els poemes fan de mal llegir. Entenem que aquest desballestament accentual aporta ben poca cosa al coneixement de les polèmiques ortogràfiques d'alcshores i que, en canvi, no compensa les dificultats de lectura que comporta per a un lector no erudit. Però, en tot cas, aquesta és una qüestió de criteris d'edició i el treball de Josep Mas és, sense cap mena de dubte, excel·lent i constitueix una aportació molt remarcable a la bibliografia aguiloniana.

R. Pinyol i Torrens

La seducció de Gentil en el Canigó de Verdaguer i el romanç de El infante Arnaldos. Albert G. Hauf. «Caplletra» n. 5, Barcelona 1988. (Article publicat en llengua castellana en la «Revista de dialectología y tradiciones populares» n. 28, l'any 1972.)

L'objectiu que es proposa Albert G. Hauf en fer aquest estudi és doble: el primer és el de documentar alguns dels elements bàsics de la llegenda de la «seducció de Gentil» en textos cultes i en llegendes populars anteriors; el segon és posar en relleu l'analogia temàtica entre aquest episodi de *Canigó* i la misteriosa aventura d'*El Infante Arnaldos,* fent servir el testimoni de la tradició i l'anomenat correlat objectiu o denominador comú de la forma o llenguatge poètic[1].

Hauf, recolzant-se en textos anterioirs, afirma que Verdaguer amplificà una llegenda preexistent sobre la fundació del monestir de Sant Martí del Canigó, recollida per Joan Amades, per construir la història del «malfadat Gentil»[2], i documenta l'existència d'un nucli llegendari al vol-

tant del «gorg de Canigó» i la creença que, any darrera any, el dia de sant Joan era la data propícia per a la manifestació de la justícia divina mitjançant esdeveniments meravellosos de caràcter punitiu, amb fragments del *Primer Crestià* i de *Vita Christi,* d'Eximenis. L'autor poua més cap al fons i es remunta fins a una narració de Gervasi de Tilbury (ca. 1211), més tard reproduïda en la *Gesta Romanorum* (ca. 1300), per fixar els elements que, mantinguts per la tradició, apareixen en l'obra de Verdaguer, i els que han sofert una evolució amb el pas del temps. Així, —i aquí és on, al meu entendre, es desenvolupa el cos de l'article—, Hauf assenyala els elements que formen el nucli sobre el qual Gervasi de Tilbury construí la història de Pere Cabina i que presenten analogies amb els que Jacint Verdaguer utilitzà en la creació del passatge de la seducció de Gentil: la muntanya del Canigó és molt alta, quasi inaccessible; al cim hi ha un llac d'aigües negres on viuen els dimonis; una part de la cúspide de la muntanya és coberta de neus perpètues i al seu peu hi transcorre un riu d'arenes auríferes; són set els anys que la filla del protagonista resta segrestada i són també set els anys de la captivitat de l'home-ruc; etc.

L'autor estableix una relació entre aquests dimonis i les fades de Verdaguer, —afirma que la llegenda del Canigó no es pot «analitzar aïlladament, sinó dins el context del llibre de Gervasi i en relació amb altres credos de l'època documentats en escriptors medievals»—, i l'explica adduint les creences reflectides en les obres d'autors medievals de reconegut prestigi, com el *De Nugis Curialium,* de Walter Map (ca. per circa 1199), el *De Civitate Dei,* de Sant Agustí, la *Summa* de Sant Tomàs d'Aquino i el *Dialogus Miraculorum,* de Cesari de Heisterbach, textos que tracten sobre l'existència de dimonis íncubes —els que jeuen sobre una persona mentre dorm— i de dimonis súcubes —els que sota l'aparença de dona tenen relacions carnals amb els humans. Ara, aprofitant sobretot fragments de les obres de Walter Map i de Gervasi de Tilbury, perquè els considera «un filó de motius folklòrics, mots d'ells ben coneguts gràcies a elaboracions literàries contemporànies o posteriors», i fent també referència a altres obres —a tall d'exemple cito l'aventura de Thomas d'Erceldoune, dins *The romance and prophecies of Thomas of Erceldoune,* el llibre de Reginald Scot, *The Discoverhy of Witchcraft,* etc.— fa una anàlisi dels diferents capteniments que presenten aquests éssers màgics —els dimonis súcubes, diabòlics agents seductors—, i en treu, entre altres, les conclusions següents: a) Existia un nucli llegendari que relacionava el llac del Canigó amb les forces infernals i la creença en el poder de l'esperit maligne per a raptar i sotmetre els mortals al seu servei de forma temporal o perpètua que es manifestava tots els anys el dia de Sant Joan. b) Les fades, que vivien en cavernes de les muntanyes, podien aparèixer, segons l'opinió popular, indistintament en forma d'homes o de dones i fer caure llurs víctimes en el parany de l'amor per després abandonar-les sense sentit,

privades, en algun cas, d'algun dels seus membres. c) Els elements mitològics no cristians es van confondre amb els dimonis, sexualment diferenciats en íncubes i súcubes, el contacte dels quals podia provocar, si s'interpretava des d'una òptica ascètica-moralitzant en la qual els conceptes de fada i bruixa arriben a superposar-se, una temptació i una passió carnal perillosa que podia arribar a arruinar els homes materialment i espiritual; però també podia comportar, si la perspectiva interpretativa era més vitalista i pagana, una fàcil oporutnitat de rebre les atencions sensuals i plaents de les fades, dones sobrenaturals d'extraordinària bellesa, desitjoses d'amor, els atorgaven generalment amb certes condicions i dins un període determinat[3].

Quan Hauf ha desenvolupat el seu primer propòsit d'establir la documentació d'alguns dels aspectes bàsics de la «seducció de Gentil», s'acara amb el segon objectiu analitzant quins són els correlats objectius que presenten el passatge de *Canigó* i *El romance del Infante Arnaldos* per a descriure poèticament la idea de l'alienació produïda pel poder màgic de l'amor passional. Dins d'aquest marc, doncs, l'autor constata i documenta els següents motius poètics: «el dia de Sant Joan» és l'element que en ambdós llibres prepara una escena de seducció o rapte d'un cavaller[4], malgrat que el punt de vista del poeta de Folgueroles —Verdaguer dóna al simbolisme de la cacera amorosa un to moralitzant—, no coincideixi amb el que presenta el romanç; la figura del «dimoni-fada» es presenta en un i altre com la força màgica d'irresistible atractiu que adopta la figura d'una dona «d'obsessionant bellesa física, que absorveix i acapara la seva víctima durant un període de temps determinat, imposant-li una forma molt característica de vassallatge»; Gentil i Arnaldos es veuen atrapats en un vaixell pels efectes de la música embriagadora dels cants de les fades-sirenes[5] i tots dos coincideixen també a dormir un son màgic, amanyagats per la remor dels rems i per melodies meravelloses[6] fins que acaba l'espai de temps fixat per a l'encantament amorós[7], esdeveniment que té lloc quan «l'esclau d'amor» recupera —sovint ajudat per algun dels seus parents— la memòria.[8]

Una vegada establertes les analogies entre el llenguatge poètic que presenten ambues obres, Albert G. Hauf acaba l'article fent una valoració personal dels dos poemes, en la qual advoca a favor del *Romance de l'infante Arnaldos,* en la seva opinió «el més bell exemple d'ambient de màgia, encís i medievalisme de tot el "romancero"». A Verdaguer li recrimina el fet que elabori i expliqui els símbols i les metàfores, que s'aferri «massa al "com" i al "sembla" de la comparació dissipadora de dubtes», la qual cosa —diu— «els buida de la seva intensitat expressiva, de la seva enorme càrrega de suggestió». Per altra banda, valora el *Canigó* per aquesta mateixa tendència aclaridora del poeta que permet, suposada l'existència i pervivència dels motius tradicionals i la permanent validesa dels símbols amb els quals aquests s'expressen, servir com a punt de re-